

**Eduskunnan
pankkivaltuusmiesten
kertomus
vuodelta 1977**

Helsinki 1978

**EDUSKUNNAN
PANKKIVALTUUSMIESTEN KERTOMUS
VUODELTA 1977**

*

**EDUSKUNNAN
PANKKIVALIOKUNNALLE**

HELSINKI 1978

SISÄLLYS

	Sivu		Sivu
<i>Suomen Pankin toiminta</i>	3	Längmanin ja Rosenbergin rahastot	20
Vuoden 1977 taloudellinen kehitys	3	Suomen itsenäisyyden juhluvuoden 1967 rahasto (Sitra)	20
Suomen Pankin rahapolitiikka	4	Rahalain 2 §:n muuttaminen	21
Rahapolitiittiset toimenpiteet	4	Markan ulkoisen arvon muutoksia	23
Eriyisrahoitusjärjestelyt	7	Suomen Pankin soveltamien korkojen alentaminen	23
Suomen Pankin valuuttapolitiikka	8	Päiväluottomarkkinoiden toiminnan jatkaminen ja korko	23
Kehitys kansainvälisillä valuuttamarkkinoilla	8	Suomen Pankin talletustodistusten korko	24
Kehitys kansainvälisillä rahoitusmarkkinoilla	8	Latinalaisen Amerikan Kehityspankin talletusten korko	24
Valuuttapolitiittiset toimenpiteet	8	Osakemerkintöjä ja -ostoja	24
Avistamarkkinat	9	Muutoksia Suomen Pankin eläke- ja perhe-eläkesääntöihin	24
Terminimarkkinat	10	Muutos Suomen Pankin palkkaussääntöön ..	25
Kahdenkeskiset maksujärjestelyt	10	Toimenhaltijain palkkausten tarkistaminen ..	25
Pitkäaikaiset ulkomaiset pääomanliikkeet ..	10	Vuoden 1977 viidenkymmenen markan seteli Suomen Pankin setelipainon johtosääntö	26
Suomen Pankin tase ja tuloslaskelma	12	Ulkomaisia asiamiespankkeja	27
Ulkomaat	12	Myönnetty avustukset ja eläkkeet	27
Rahoituslaitokset	13	Johtokunta	27
Julkinen sektori	14	Haarakonttorien valvojat	27
Yritykset	15	Pankkivaltuusmiehet	28
Liikkeessä oleva raha ja talletustodistukset ..	15	Tilintarkastajat	28
Suomen Pankin nettotase	15		
Setelinanto-oikeus ja sen käyttö	16		
Tilinpäätös	16		
<i>Pankkivaltuusmiesten käsittelemiä asioita</i>	20		
Tilintarkastus	20		
Lainausliikkeen ja valuuttakaupan tarkastus ..	20		
Inventaukset ja haarakonttorien tarkastukset ..	20		

ISSN 0356-0449

Helsinki 1978. Valtion painatuskeskus

Suomen Pankin toiminta

Vuoden 1977 taloudellinen kehitys

Kansainvälisen kysynnän kasvu hidastui tuntuvasti vuonna 1977, minkä vuoksi Suomen viennin tilauskanta supistui monilla aloilla. Tavaraviennin määrä kasvoi silti 10 % mm. siksi, että metalliteollisuuden vientitoimituksia ajoittui huomattavasti viime vuoteen, samalla kun tilauskanta kuitenkin hupeni. Kotimainen kokonaiskysyntä supistui selvästi pääasiassa siksi, että suhdannenäkymien epävarmuus ja yritysten heikko kannattavuus vähensivät tuotannollisia investointeja entisestään. Kokonaistuotannon määrä pysyi kolmantena perättäisenä vuonna lähes ennallaan. Työttömyys lisääntyi edelleen; työttömiä työnhakijoita oli keskimäärin 6 % ja vuoden lopulla jo 7 1/2 % työvoimasta. Kuluttajahintaindeksi nousi vuosikeskiarvoilla mitattuna lähes 13 %, mutta kustannusten ja hintojen nousuvauhti hidastui tuntuvasti vuoden viimeisellä neljänneksellä. Väitö-taseen alijäämä pieneni edelleen noin 0.7 mrd. markkaan. Kauppatase oli lievästi ylijäämäinen. Tavaraviennin määrän kasvu ylitti selvästi perinteisten ostajamaittemme kokonaistuotannon kasvun. Vienti näiden ostajamaiden ulkopuolelle lisääntyi huomattavasti. Metsäteollisuustuotteiden viennin määrä lisääntyi keskimäärin 7 % ja metalliteollisuustuotteiden 10 %. Myös muiden teollisuustuotteiden vienti kehittyi verraten suotuisasti. Markkamääräiset vientihinnat nousivat edellisvuotisista keskimäärin 15 %, mistä huomattava osa johtui vuoden aikana tehdyistä devalvaatioista. Puunjalosteiden kilpailutilanteen kiristyminen johti eräiden tuotteiden vientihintojen alenemiseen vuoden jälkipuoliskolla. Tuotannollisten investointien supistuminen jatkui huomattavana myös vuonna 1977, jol-

loin niiden määrä väheni noin 12 %. Teollisuuden investoinnit supistuivat 15 % ja yksityisen palvelusektorin investoinnit 2 %. Kotitaloussektorin investointien määrä sen sijaan lisääntyi hieman lähinnä asuntoinvestointien lievän vilkastumisen johdosta.

Kotitalouksien kulutusmenot jäivät kertomusvuonna määrältään 2 % edellisvuotisista pienemmiksi. Tähän oli syynä kotitalouksien käytettävissä olevien reaalitulojen väheneminen jo toisena perättäisenä vuonna ja säästämisen osuuden kääntyminen lievään nousuun edellisen vuoden poikkeuksellisen suuren supistumisen jälkeen. Eniten vähenivät kestokulutushyödykkeiden hankinnat.

Julkinen kysyntä kasvoi pitkän ajan kasvuvauhtiaan hitaammin eli runsaat 3 %. Kulutusmenot kasvoivat kuitenkin määrältään lähes 5 %. Julkisen sektorin hallinnollisten investointien määrä aleni jonkin verran. Sen sijaan valtio pyrki tukemaan työllisyyttä antamalla lainoja ja avustuksia yksityiselle sektorille.

Kokonaistuotannon määrä laski kertomusvuonna vajaan prosentin. Vallitsevan taloudellisen taantuman vaikeutta osoittaa se, että vuoden 1977 tuotannon määrä ei sanottavasti ylittänyt vuoden 1974 tasoa. Teollisuustuotanto supistui vuoden alkupuoliskolla selvästi. Kysynnän heikkeneminen johti lukuisiin tuotantoseisokkeihin; tuotantotarvetta vähensi myös valmiiden tuotteiden varastojen purkaminen. Loppuvuodesta teollisuustuotanto vilkastui hieman, mutta koko vuonna tuotannon määrä väheni noin 2 %. Varsinkin elintarvike- sekä tekstiili- ja vaatetusteollisuuden sekä useimpien metalliteollisuuden toimialojen tuotanto supistui huomattavasti. Myös palveluelinkeinojen tuotannon kasvu jäi poikkeuksellisen vähäiseksi; mm. kau-

pan myynnin määrä laski melkoisesti. Maatalouden tuotanto väheni lähinnä kylmän ja saateisen kasvu- ja korjuukauden takia tuntuvasti.

Työvaltaisten teollisuuden alojen tuotannon huomattavan supistumisen, palveluelinkeinojen työllistämismahdollisuuksien jyrkän heikkenemisen sekä maa- ja metsätaloudessa edelleen jatkuneen työttöisyyden vähenemisen johdosta työllisyys aleni poikkeuksellisen paljon. Koko vuoden työttömyysaste nousi 6 prosenttiin ja työttöminä oli siten keskimäärin 132 000 työnhakijaa. Nettosiirtolaisuus oli vajaat 9 000 henkeä ja pysyi täten suunnilleen edellisvuotisella tasolla. Vuoden lopulla maastamuuttoa hillitsi Ruotsin heikentynyt työllisyystilanne.

Kevään palkankorotukset olivat maltillisempia kuin edellisinä vuosina. Koko vuonna palkansaajien ansiotasot kohosivat keskimäärin 8 %. Varsin heikon tuottavuuskehityksen ja sosiaaliturvamaksujen kohoamisen vuoksi työvoimatuotannokset tuoteyksikköä kohti nousivat 9 %. Kuluttajahintojen keskimääräinen nousu vuonna 1977 oli vajaat 13 % eli hieman pienempi kuin edellisenä vuonna. Kuluttajahintojen nousuun vaikuttivat mm. vuoden alussa toteutetut liikevaihtoveron ja eräiden muiden välillisten verojen ja julkisten maksujen korotukset sekä tuontihintojen nousu. Vuoden lopulla inflaatiovauhti hidastui selvästi; elokuusta joulukuuhun kuluttajahintaindeksi kohosi vain 1.3 %.

Tavarantuonti supistui määrältään edelleen ja jäi runsaat 8 % pienemmäksi kuin edellisenä vuonna. Tuonnin väheneminen johtui kotimaisen kysynnän supistumisesta ja varastojen pienentämisestä. Tuotannon supistuminen vähensi teollisuuden raaka-ainetarvetta ja investointitaantuman syveneminen puolestaan kone- ja laitehankintoja. Myös kulutustavaroiden tuonti supistui. Tuontihinnat nousivat osittain valuuttakurssien muutosten vaikutuksesta noin 16 %. Ulkomaankaupan vaihtosuhte heikkeni vain hieman.

Kauppataseen pitkäaikainen alijäämäisyys kääntyi vähäiseksi ylijäämäksi. Vaihtotaseen alijäämä oli 0.7 mrd. markkaa eli runsas 1/2 % bruttokansantuotteesta. Pitkäaikaista pääomaa tuotiin nettomääräisesti noin neljännes edellisvuotista vähemmän eli 3.2 mrd. markkaa, mihin sisältyvät Suomen Pankin valuuttavarantonsa tukemiseksi nostamat 1.2 mrd. markan suuruiset luottovaraukset. Lyhytaikainen kauppaluottovelka supistui kauppataseen tasapainotuksen ja tuonnin käteismaksujärjestelmän laajentamisen mutta myös valuuttakurssidisturusten

johdosta 2.8 mrd. markkaa. Suomen Pankin vaihdettavien valuuttojen varanto kasvoi vuoden aikana runsaat 200 milj. markkaa. Sidottujen valuuttojen saatava lisääntyi hieman ja oli vuoden lopussa noin 500 milj. markkaa.

Kokonaisuutena yleisölle hidastui investointitoiminnan supistumisen johdosta selvästi ja yleisön luottojen kokonaiskasvu jäi noin kymmeneen prosenttiin. Erityisesti yritysten ulkomainen lainanotto väheni; lyhytaikaisten kauppaluottojen supistumisen vuoksi se muuttui suorastaan pääomanvienniksi. Tämä kehitys aiheutti valuuttavarannon ja liikepankkien maksuvalmiuteen kohdistuvaa painetta, minkä vuoksi kotimaiset rahoitusmarkkinat pysyivät vuoden aikana kireinä. Toisaalta pankkien rahoitusasemaa kevensi yleisön talletussäästämisen lievä elpyminen, sillä pankkien talletukset kasvoivat noin 13 %; koko ottolainaus lisääntyi 12 %. Tätä likviditeetin kasvua tukivat osaltaan Suomen Pankkiin sijoitettujen tuontitalletusten purkamisen sekä valtion lyhytaikaisten rahoitusvarausten supistaminen. Lähinnä siirrettyjen veronpalautusten johdosta valtiontalouden kassa-alijäämä nousi kesään mennessä yli 1.7 mrd. markkaan. Loppuvuodesta kassa-alijäämä kuitenkin huomattavasti supistui, mikä kiristi rahoitusmarkkinoita, vaikkakin pääosa kassatilanteen paranemisesta oli seurausta valtion ulkomaisen lainanoton ajoitumisesta nimenomaan vuoden loppukuukausille.

Suomen Pankin rahapolitiikka

Rahapoliittiset toimenpiteet

Rahapolitiikan mitoituksessa pyrittiin vuonna 1977 siihen, että vaihtotaseen tasapainottuminen ja inflaatiovauhdin hidastuminen jatkuisivat, koska ne nähtiin välttämättömiksi edellytyksiksi muiden talouspolitiikan tavoitteiden saavuttamiselle. Vuoden mittaan työllisyystilanne heikkeni edelleen, minkä vuoksi talouspolitiikan tavoitteiden painotusta muutettiin kokonaiskysyntää elvyttävään suuntaan. Valuuttavarannon alhainen taso asetti kuitenkin ahtaajat kotimaisen rahapolitiikan aktiiviselle keventämiselle. Valuuttakurssien muutosodotusten aiheuttama valuuttavarannon nopea supistuminen vuoden lopulla mitätöi rahoitusmarkkinoilla alkaneen kevenemisen. Suomen Pankki joutui valuuttavarannon tukemiseksi nostamaan osan kansainvälisten rahalaitosten kanssa sopimistaan ulkomaisista luottovarauksista.

Rahapolitiikan keskeisenä välineenä oli kertomusvuonna edelleen liikepankkien keskuspankkirahoituksen¹ määrän ja kustannusten säätely. Lisäksi vuoden aikana alennettiin korkotasoa, tehostettiin erityisrahoitusjärjestelyjä sekä annettiin uudet luottopoliittiset ohjeet.

Liikepankkien keskuspankkiluoton määrää säädeltiin pankeille asetettujen peruskorkeisten kiintiöiden ja niiden ylitysoikeuden avulla. Kertomusvuoden aikana kiintiöitä alennettiin kahdesti ja niiden ylitysmahdollisuutta lisättiin toisen kiintiöalennuksen yhteydessä. Päiväluottojen määrää säädeltiin päiväkohtaisella enimmäisrajalla, jota nostettiin neljänneksellä toukokuussa. Keskuspankkirahoituksen kuukausikeskiarvolle asetettu valvontaraja pidettiin edelleen 200 prosenttina kiintiöstä. Uutena ja aikaisempaa säätelevä täydentävänä välineenä kokeiltiin tammi—elokuun ajan liikepankkien koko keskuspankkirahoitukselle asetettua tavoitetasojärjestelmää. Keskuspankkirahoituksen kustannuksia Suomen Pankki sääteli muuttamalla keskuspankkiluoton lisäkorkoasteikkoa sekä tukemalla päiväluottomarkkinoita. Toisen kiintiöalennuksen yhteydessä lievennettiin keskuspankkiluoton lisäkorkoasteikkoa, mikä tavoitetasojärjestelmään liittyneiden hyvitysten ohella alensi liikepankeille keskuspankkirahoituksesta aiheutuvia kustannuksia.

Jo edellisen vuoden puolella oli päätetty keskuspankkiluottokiintiöiden alentamisesta 200 milj. markalla 2 100 milj. markkaan tammi-kuun alusta lukien. Kiintiöratkaisulla pyrittiin edistämään inflaation vaimentamista ja turvaamaan valuuttavarannon kohtuullinen taso tuontitalletusten purkautumisesta huolimatta.

Tammikuun alusta tuli myös voimaan jo edellisen vuoden lopulla päätetty liikepankkien keskuspankkirahoituksen tavoitetasojärjestelmä. Sen mukaan Suomen Pankki asetti kunkin liikepankin keskuspankkirahoituksen käytölle kuukausittaisen tavoitetason. Asetetut alustavat tavoitetasot edellyttivät liikepankkien supistavan elokuuhun mennessä keskuspankkirahoituksen yhteismäärää n. 1 mrd. markkaa lähinnä tuontitalletusten purkautumista vastaavasti.

¹ Liikepankkien keskuspankkirahoituksen nettomäärään lasketaan pankkikohtaisiin kiintiöihin perustuva keskuspankkiluotto ja liikepankkien päiväluotot vähennettynä liikepankkien päiväluotuksilla sekä liikepankkien kanssa tehty obligatioiden termiinkaupat. Näistä liikepankkien keskuspankkiluottoon sisältyvät liikepankkien Suomen Pankissa diskontaamat vekselit ja liikepankkien shekkitalvelka Suomen Pankille vähennettynä liikepankkien shekkitalvelka Suomen Pankilta.

Pankkikohtaisten tavoitetasojen rakenne määräytyi siinä suhteessa kuin pankit olivat käyttäneet keskuspankkirahoitusta vuoden 1976 loka-kuun alun ja joulukuun puolivälin välisenä aikana. Pankkikohtaisiin tavoitetasoihin oli käytetty hyvitysjärjestelmää, jonka mukaisesti Suomen Pankki maksoi täysimääräisen hyvityksen kultakin kuukaudesta niille pankeille, jotka saavuttivat tavoitetasonsa. Maksettava hyvitys aleni asteittain pankin keskuspankkirahoituksen jäädessä tavoitetason yläpuolelle. Tavoitetasojärjestelmän tarkoituksena oli kannustaa liikepankkeja supistamaan keskuspankkivelkaansa rahapolitiikan tavoitteiden edellyttämällä tavalla. Samalla se antoi liikepankeille mahdollisuuden keventää huomattavasti sitä kannattavuusrasitusta, jonka tilanteen vaatima tiukka kiintiö- ja päiväluottopoliittikka aiheuttivat.

Toukokuun alusta lukien liikepankkien keskuspankkiluottokiintiöitä alennettiin edelleen 200 milj. markkaa 1 900 milj. markkaan. Tämän kiintiöalennuksen tavoitteet olivat samat kuin vuoden alussa voimaan tulleen alennuksen. Kiintiöalennuksen yhteydessä nostettiin liikepankkien keskuspankkiluoton luottokiintiön ylitysoikeus 50 prosentista 70 prosenttiin ja lievennettiin jonkin verran lisäkorkoasteikkoa. Samalla korotettiin päiväluotoille asetettua ylärajaa 100 prosentista 125 prosenttiin kiintiöstä. Kiintiöiden ylitysoikeuden ja päiväluottojen ylärajan korotuksilla pyrittiin siihen, että valtiontalouden aiheuttamat voimakkaat vaihtelut liikepankkien keskuspankkirahoituksessa voitaisiin kiintiöiden supistamisesta huolimatta hoitaa pääosiltaan keskuspankki- ja päiväluotoilla.

Toukokuun alusta voimaan tulleita kiintiöitä ei vuoden aikana enää muutettu ja kiintiöiden pankkikohtainen rakenne pysytettiin koko vuoden ennallaan. Liikepankkien keskuspankkiluottokiintiöt ja niiden pankkikohtainen rakenne esitetään oheisessa asetelmassa.

Liikepankkien keskuspankkiluottokiintiöt ja niiden pankkikohtainen rakenne vuonna 1977 milj. mk

	1. 1. 1977— 30. 4. 1977	1. 5. 1977—
HOP	121.8	110.2
KOP	575.4	520.6
OKO	373.8	338.2
SKOP	478.8	433.2
SYP	537.6	486.4
ÅAB	12.6	11.4
Yhteensä	2 100.0	1 900.0

Syyskuun alusta Postipankin oikeus peruskorkoihin obligaatioiden termiinkauppoihin kaksinkertaistettiin 100 milj. markkaan. Samalla tämä oikeus rajoitettiin yhtäjakoisena enintään kolmeen pankkipäivään. Mikäli Postipankin keskuspankkirahoituksen tarve ylittää tämän määrän, sovelletaan obligaatioiden termiinkauppoihin kurssiero, joka on ½ % viikossa.

Lokakuun alusta lukien alennettiin korkotasoa yksi prosenttiyksikkö, mikä liittyi hallituksen talouspoliittisiin ratkaisuihin. Tämän mukaisesti keskuspankkiluoton peruskorko aleni lokakuun 1 päivästä lukien 9 ¼ prosentista 8 ¼ prosenttiin ja Suomen Pankin muista luotoista perimien korkojen yläraja 10 ½ prosentista 9 ½ prosenttiin ja alaraja 7 ½ prosentista 6 ½ prosenttiin. Rahalaitosten edellytettiin vastaavasti alentavan anto- ja ottolainauskorkojaan. Tämän mukaisesti Suomen Pankki alensi rahalaitosten antolainauskorkojen ylärajaa 12 ½ prosentista 11 ½ prosenttiin. Samalla Suomen Pankki edellytti rahalaitosten pysäyttävän antolainauskorkojen pitkään jatkuneen ylöspäin liukumisen. Ottolainauskorkojen osalta päättyi rahalaitosten neuvottelukunta Suomen Pankin kanssa käytyjen keskustelujen jälkeen ratkaisuun, jolla korkojen porrastusta jyrkennettiin pitkäaikaisten talletusten hyväksi.

Lokakuun alusta lukien Suomen Pankki päätti tehostaa kotimaisten toimitusten, lyhytaikaisten vientiluottojen ja uusvientiluottojen rahoitusjärjestelyjä. Kotimaisten toimitusten rahoitusjärjestelyissä Suomen Pankki nosti rahoitusosuuttaan 30 prosentista 40 prosenttiin. Lisäksi Suomen Pankki päätti osallistua suurehkojen toimitusten yhteydessä aikaisempaa laajemmin myös valmistusaikaiseen rahoitukseen. Uusvientiluottojen yritysکوhtainen yläraja nostettiin 3 milj. markasta 4 milj. markkaan.

Lyhytaikaisten vientiluottojen rahoitusjärjestely laajennettiin enintään 12 kuukauden maksuajalla tapahtuvasta viennistä enintään 24 kuukauden maksuajalla tapahtuvaan vientiin. Laajennuksella pyrittiin helpottamaan keveiden pääomatavaroiden viennin toimituksen jälkeistä rahoitusta.

Marraskuun alusta lukien päivälouptomarkkinoiden korontasausjärjestelmää muutettiin korkotason alennusta seuraten siten, että Postipankin päivätalletuskoron laskennallisena perustana ollut korko alennettiin 11 prosentista 10 prosenttiin.

Marraskuussa Suomen Pankki päätti korottaa päivälouoton enimmäisrajan tilapäisesti 175 prosentiksi keskuspankkiluottokiintiöstä ajaksi 1. 12. 1977—31. 3. 1978 lähinnä valtiontalouden kausivaihtelun takia. Keskuspankkiluottokiintiötä nostettiin 10 % ajaksi 12.—29. 12. 1977 setelistön joulukuun kausihuipun aiheuttaman maksuvalmiusrasituksen vuoksi.

Joulukuussa rahalaitoksille annettiin uudet luottopoliittiset ohjeet. Näissä arvioitiin investointiluottojen kysynnän pysyvän edelleen vähäisenä mutta käyttöpääoman tarpeen jatkuvan suurena. Ulkomaista pääomaa todettiin voitavan tuoda vuonna 1978 jonkin verran enemmän kuin vuonna 1977, mikä osaltaan vähentäisi rahalaitoksiin kohdistuvaa luottojen kysynnän painetta. Toisaalta korostettiin, että mahdollisuudet rahoitusmarkkinoiden keventämiseen rahapoliittisin toimin olivat rajoitetut. Luotonannossaan rahalaitoksia kehoitettiin asettamaan etusijalle eräin edellytyksin menekkiä vastaavan tuotannon vaatima käyttöpääoman tarve, kannattavat tuotannolliset investoinnit ja kannattavan tuotannon jatkumisen kannalta välttämättömät uusinvestoinnit sekä asuntotuotanto, erityisesti valtion osallnoittaman tuotannon osalta. Tiukimmin karsitaviin luototuskohteisiin sisällytettiin tuontitavarat, erityisesti toimintaan nähden ylimitoitettut tuontivarastot, kaupan ja muiden palveluelinkeinojen investoinnit sekä kulutusluotot.

Joulukuussa Suomen Pankki päätti ottaa uudelleen käyttöön vuoden 1978 ajaksi liikepankkien keskuspankkirahoituksen tavoitetasojärjestelmän muutettuna eräiltä osin kertomusvuoden kokemusten perusteella. Kuukausikohtaiset tavoitteet asetettiin ensi vaiheessa vuoden 1978 alkupuoliskolle.

Rahapolitiikkaan läheisesti liittyvä talouspoliittinen toimenpide oli, että valtioneuvosto vapautti helmikuussa yritysten käyttöön niiden vuoden 1975 voitoista tekemät investointirahastosiirrot. Samalla ennen vuotta 1975 päättyneiden tilikausien voitoista tehtyjen siirtojen käyttöpakkoa koskevaa määräaika pidennettiin vuoden 1977 loppuun. Joulukuussa tätä määräaika pidennettiin edelleen vuoden 1978 loppuun.

Rahapoliittiset toimenpiteet heijastuivat rahoitusmarkkinoille lähinnä siten, että pankkien antolainauksen kasvu pysyi hitaana ja oli suunnilleen yhtä suuri kuin edellisenä vuonna. Pankkien ottolainaus kehittyi verraten suotuisasti ja ottolainauksen kasvu oli jonkin verran

suurempi kuin vuonna 1976. Keskuspankkirahoitus oli keskimäärin alhaisemmalla tasolla kuin vuonna 1976. Vuoden alkupuolella pääasiassa tuontitalletusten palauttaminen yrityksille ja veronpalautusten maksu vähensivät keskuspankkirahoituksen käyttöä. Loppuvuodesta valuuttakurssiodotukset ja valtiontalouden kausiliike lisäsivät keskuspankkirahoituksen käyttöä. Kaksi liikepankkia ylitti koko vuoden ja kaksi pankkia aika ajoin keskuspankkirahoitukselle asetetun valvontarajan, minkä vuoksi nämä pankit joutuivat Suomen Pankin erityisen maksuvalmiusseurannan alaisiksi. Tammi—elokuussa sovelletun tavoitetasojärjestelmän alustavat tavoitetasot ylitettiin tavoitekautta kokonaisuutena tarkastellen noin 22 prosentilla ja lopulliset, lähinnä valtion ja Postipankin keskuspankkiaseman arviointivirheellä korjatut tavoitetasot vajaalla kolmella prosentilla. Pankki-kohtaiset erot tavoitetasojen saavuttamisessa olivat kuitenkin huomattavat. Hyvitysten 40 milj. markan enimmäismäärästä pankit pystyivät saavuttamaan 20 milj. markkaa. Koko keskuspankkirahoituksestaan liikepankit joutuivat, tavoitetasojärjestelmään liittyvät hyvitykset huomioon ottaen, maksamaan keskimäärin 11.8 prosentin koron. Keskuspankkirahoituksen kokonaiskustannuksen ja keskuspankkiluoton peruskoron välinen korkoero supistui edellisen vuoden 3.1 prosenttiyksiköstä 2.7 prosenttiyksikköön vuonna 1977. Päivälouptomarkkinoilla korko oli keskimäärin 17.2 % ja luoton käyttäjien maksama korko korontasauksen jälkeen keskimäärin 15.7 %.

Talletustodistuskaupat olivat edelleen mahdollisia, kun pankkivaltuusmiehet myönsivät helmikuussa talletustodistusten myynnin edellytyksenä olevan koronmaksuluvan vuoden 1978 loppuun asti. Talletustodistusten määrä oli kuitenkin koko vuoden vähäinen ja vuoden lopussa niitä oli 200 milj. markkaa.

Erityisrahoitusjärjestelyt

Suomen Pankin pysyviä erityisrahoitusjärjestelyjä tehostettiin lokakuun alusta vientiä harjoittavan ja tuonnin kanssa kilpailevan yritystoiminnan rahoitusmahdollisuuksien parantamiseksi. Pysyviä erityisrahoitusjärjestelyjä ovat kotimaisten toimitusten (KTR-luotot), uusvientiluottojen ja lyhytaikaisten vientiluottojen rahoitusjärjestelyt. Näiden kolmen rahoitusjärjestelyn yhteinen luottokanta kasvoi 246 milj.

markkaa ja oli vuoden lopussa 1 447 milj. markkaa.

Metsäteollisuuden tuotannon ja työllisyyden tukemiseksi Suomen Pankki jatkoi vientituotteiden ylivarastojen tilapäistä rahoitusta sekä suoralla luotonannollaan että myöntämällä lupia tilapäisen ulkomaisen rahoituksen käyttöön. Myös eräille muille tuotannonaloille Suomen Pankki antoi tilapäistä rahoitusta. Tilapäisten kotimaisten rahoitusjärjestelyjen luottokanta supistui 267 milj. markkaa ja oli vuoden lopussa 269 milj. markkaa.

KTR-luotoilla rahoitetaan kotimaisen teollisuuden pääomatavaratoimituksia kotimaisille tilaajille. Siihen osallistuvat Suomen Pankki, liikepankit ja Postipankki. Lokakuussa Suomen Pankin osuus kauppahinnan luototettavasta osasta korotettiin 30 prosentista 40 prosenttiin ja luottojärjestely laajennettiin kattamaan myös suurten ja pitkän valmistusajan vaativien KTR-luototettavien toimitusten valmistusaikainen rahoitus. KTR-luottojen korko alennettiin lokakuun alusta 8 ¼ prosenttiin. Teollisuuden vähäisen investointikysynnän johdosta KTR-luottojen varauksiin liittyvä tilauskanta laski 752 milj. markkaa ja oli vuoden lopussa 633 milj. markkaa. KTR-luottoja koskevia varauksia tuli vuoden aikana voimaan yhteensä 391 milj. markkaa. Tästä Suomen Pankin rahoitusosuus oli 127 milj. markkaa. Luotonvarauksia oli vuoden päättyessä voimassa yhteensä 475 milj. markkaa, josta Suomen Pankin osuus oli 190 milj. markkaa. Luottoja nostettiin yhteensä 992 milj. markkaa. Siitä Suomen Pankki rahoitti 314 milj. markkaa. Vuoden lopussa luottokanta oli 2 452 milj. markkaa, josta Suomen Pankin rahoitusosuus oli 714 milj. markkaa.

Uusvientiluotoilla rahoitetaan pienen ja keskiuuren teollisuuden viennin kasvusta johtuvaa valmistusaikaista käyttöpääoman lisätarvetta. Lokakuun alusta uusvientiluottojen yritysکوhtainen enimmäismäärä korotettiin 3 milj. markasta 4 milj. markkaan ja rahoittajapankkien uusvientiluotoista perimä korko alennettiin 7 ½ prosenttiin. Uusvientiluottojen luottokanta oli vuoden lopussa 194 milj. markkaa, josta metalli- ja konepajateollisuuden osuus oli 37 % sekä tekstiili-, vaatetus- ja nahkateollisuuden osuus 31 %. Vuoden lopussa uusvientiluottoja oli käytössä 508 yrityksellä.

Lyhytaikaisten vientiluottojen rahoitusjärjestely laajennettiin lokakuun alusta koskemaan enintään 24 kuukauden maksuajalla tapahtuvan viennin toimituksen jälkeistä rahoitusta ja ra-

hoittajapankkien yrityksiltä perimä korko alennettiin 7 ½ prosenttiin. Luottokanta oli vuoden lopussa 529 milj. markkaa ja metalli- ja konepajateollisuuden luottojen osuus siitä 47 % sekä tekstiili-, vaatetus- ja nahkateollisuuden luottojen osuus 12 %. Rahoitusta käytti vuoden lopussa 521 yritystä.

Suomen Pankin valuuttapolitiikka

Kehitys kansainvälisillä valuuttamarkkinoilla

Kansainvälisillä valuuttamarkkinoilla vallitsi kertomusvuoden aikana edelleen liukuvien valuuttakurssien järjestelmä. Eri maiden viranomaiset pyrkivät kuitenkin säätämään valuuttojensa arvon kehitystä. Kansainväliset valuuttamarkkinat olivat alkuvuonna suhteellisen rauhalliset. Vuoden puolivälistä alkoi kuitenkin epävakaa kausi ja useiden valuuttojen vaihtosuhteet muuttuivat jopa tuntuvasti.

Tärkeimpien teollisuusmaiden korkotasot muuttuivat suhteellisen paljon. Yhdysvaltojen korkotasot olivat nousseita, mutta mm. Saksan liittotasavallan ja Englannin alenevia. Yhdysvaltojen dollarin kurssi heikkeni korkoeron kasvusta huolimatta muihin tärkeisiin valuuttoihin nähden. Tämä johtui ennen kaikkea Yhdysvaltojen kasvavasta kauppataaseen vajauksesta. Erylisesti Saksan marka, Sveitsin frangi ja Japanin jeni mutta myös Englannin punta vahvistuivat. Tähän vaikuttivat näiden maiden maksutaseen suotuisa kehitys sekä inflaation hidastuminen. Kertomusvuoden loppukuukausina Saksan markan vahvistuminen aiheutti vaikeuksia eräiden eurooppalaisten valuuttojen yhteiskelluntajärjestelmälle eli ns. valuuttakäärmeelle.

Lieventäkseen taloudellisia vaikeuksiaan ja erityisesti maksutaseongelmiaan Skandinavian maat devalvoivat valuuttansa huhtikuun alussa ja elokuun lopussa. Elokuun devalvaation yhteydessä Ruotsi päätti irtaantua valuuttakäärmeestä.

Erylisesti dollarin heikkeneminen ja jatkuva kansainvälinen inflaatio johtivat kullannousuun kertomusvuoden aikana. Kun kullannousuhinta oli Lontoossa vuoden 1976 lopussa 135 dollaria, se oli vuoden 1977 lopussa 165 dollaria.

Kehitys kansainvälisillä rahoitusmarkkinoilla

Lainaus toiminta kokonaisuudessaan kasvoi kansainvälisillä rahoitusmarkkinoilla vuonna 1977.

Myönnettyjen lainojen määrä ei kuitenkaan merkittävässä määrin ylittänyt edellisen vuoden lukuja, joten kansainvälisen lainaus toiminnan viime vuosien voimakas kasvu näyttää olevan taantumassa. Euromarkkinoiden suurimmalla sektorilla, keskipitkien eurovaluuttalainojen markkinoilla, myönnettiin uusia lainoja arviolta yli 30 mrd. dollarin arvosta eli hieman enemmän kuin vuonna 1976. Näiden markkinoiden kasvua ei rajoittanut luotonkysynnän eikä tarjonnan vähäisyys vaan luottokelpoisten lainantottajien puute, sillä kehitysmaiden lainanotto tapahtuu pääosin keskipitkinä eurovaluuttalainoina. Luottokelpoisille lainantottajille sen sijaan järjestyi suurehkoja lainoja edullisin ehdoin.

Euro-obligaatioiden emissiot kasvoivat edellisvuotisista myös jonkin verran ja nousivat arviolta runsaaseen 18 mrd. dollariin. Markkinakehitys oli suotuisa lähes koko vuoden ajan, sillä korkotaso aleni sekä dollari- että DM-sektorilla. Loppusyksystä dollarin heikko kurssikehitys tukahdutti dollarimääräiset emissiot, mistä vastaavasti DM-sektori hyötyi ja myös Sveitsissä liikkeeseen lasketut ulkomaiset obligaatiot lisääntyivät selvästi tänä aikana.

Keskipitkien eurovaluuttalainojen ja euro-obligaatioiden lisäksi oli kansainvälistä lainaus toimintaa eri maiden pääomamarkkinoilla (USA, Saksa, Sveitsi, Japani ym.) ulkomaisina obligaatioemissioina sekä myös suorina pankkilainoina ja ns. private placement -lainoina. Kaikkiaan nousi kansainvälinen lainaus toiminta vuonna 1977 arviolta 100 mrd. dollarin vaiheille.

Valuuttapolitiittiset toimenpiteet

Kansainvälisten valuuttamarkkinoiden ajoittainen rauhattomuus aiheutti epävarmuutta myös Suomen valuuttamarkkinoilla. Vientiteollisuuden kilpailukyvyyn heikkeneminen, aika ajoin esiintyneet pohjoismaisia valuuttoja koskeneet devalvaatio-odotukset, verrattain korkeana pysynyt kotimainen inflaatio sekä työttömyyslukujen nousu vähensivät luottamusta markan ulkoiseen arvoon vaihtotaseen alijäämän huomattavasta supistumisesta huolimatta. Valuuttapolitiikan päätehtävä kertomusvuoden aikana oli ehkäistä markkaan kohdistuvaa painetta sekä tukea maan maksuvalmiutta ja kehittämiä olevia elvytys- ja vakauttamistoimenpiteitä.

Jotta Suomen teollisuuden kansainvälinen kilpailukyky ei olisi alentunut maamme kannalta tärkeillä markkinoilla, Suomi päätti osittain seurata muita pohjoismaita niiden devalvoimissa valuuttansa. Valtioneuvosto päätti Suomen Pankin esityksestä alentaa Suomen markan ulkoista arvoa huhtikuun 5 päivästä 5,7 % ja syyskuun 1 päivästä edelleen 3 %. Näiden päätösten sekä valuuttaindeksin sallitun vaihteluvälin puitteissa tapahtuneen nousun johdosta markan ulkoinen arvo aleni kertomusvuoden aikana 9,8 %. Ulkoisen arvon muutos oli pienempi kuin Ruotsin kruunun mutta suurempi kuin Norjan ja Tanskan kruunujen vastaavat muutokset.

Marraskuun 1 päivänä 1977 astui voimaan rahalain (276/62) 2 §:n muutos. Sen mukaan markan ulkoinen arvo ilmaistaan valuuttaindeksilukuna, joka osoittaa Suomen ulkomaankaupan kannalta tärkeiden valuuttojen kurssien keskimääräisen muutoksen. Valuuttaindeksin perusajanjakso on vuosi 1974, jonka indeksiluku merkitään luvulla 100,0. Valtioneuvoston päätöksen mukaan valuuttaindeksiluvun vaihtelun alueen yläraja on 112,0 ja alaraja 107,1. Valuuttaindeksiluku oli joulukuussa 1977 keskimäärin 111,5.

Suomen Pankki päätti maaliskuun 1 päivästä alkaen laajentaa tuontitavaroiden käteismaksujärjestelmää kattamaan noin kolmanneksen tavarantuonnista (AsK 218/77). Toimenpiteen tarkoituksena oli hillitä lyhytaikaista ulkomaista velkaantumista ja tehdä mahdolliseksi pitkäaikaisen pääoman tuonnin vastaavan suuruinen lisääminen. Tämän ohella tavoitteena oli saattaa tavarantuonnin maksuehdot entistä paremmin vastaamaan kotimaassa keskimäärin sovellettavia maksuehtoja. Heinäkuun 1 päivänä järjestelmään tehtiin eräitä, lähinnä teknisiä muutoksia, jotka supistivat hieman järjestelmän kattavuutta (AsK 524/77).

Kertomusvuoden aikana raukesi kaksi yhteensä 290 milj. dollarin määräistä Suomen Pankin ja ulkomaisten pankkien välistä luottovaraus sopimusta. Tämän johdosta Suomen Pankki solmi 30 päivänä kesäkuuta 1977 uuden 300 milj. Yhdysvaltain dollarin suuruisen luottovaraus sopimuksen. Suomen Pankin valuuttavarannon tueksi käytettävissä olevien luottovarausjärjestelyjen arvo nousi siten elokuun loppuun mennessä 700 milj. dollariin.

Joulukuun 23 päivänä 1976 annetulla lailla (1016/76) jatkettiin 29 päivänä joulukuuta 1972 annetun valuuttalain (910/72) voimassaoloaikaa vuoden 1978 loppuun. Kesäkuun 21

päivänä 1977 antamallaan päätöksellä (525/77) Suomen Pankki muutti valuuttalain täytäntöönpanosta annetun valtioneuvoston päätöksen soveltamisesta antamansa päätöksen 21, 25, 34, 39, 41, 44, 47 ja 51 §:n. Nämä päätökset lisäsivät valuuttapankkien valuutanluovutus oikeuksia ja tarkensivat lähinnä eräitä aikaja markkamääräisiä rajoituksia ja sanontoja.

Avistamarkkinat

Valuuttaindeksillä mitattuna markan ulkoinen arvo oli vuoden 1977 lopussa 9,8 % alempi kuin vuotta aikaisemmin. Valuuttaindeksin keskimääräiset arvot kuukausittain käyvät ilmi seuraavasta asetelmasta.

Valuuttaindeksin kehitys vuonna 1977 (1974 = 100,0)

tammikuu	100,1	heinäkuu	106,8
helmikuu	100,1	elokuu	107,2
maaliskuu	100,1	syyskuu	108,2
huhtikuu	105,6	lokakuu	108,7
toukokuu	106,9	marraskuu ...	110,6
kesäkuu	106,9	joulukuu	111,5

Kansainvälisen valuuttakurssirakenteen muutosten ja markan devalvoimien johdosta muutuvat valuuttojen noteeraukset Suomessa merkittävästi. Yhdysvaltojen dollarin myyntikurssi nousi kertomusvuoden aikana 6,7 %, Englannin punnan 19,4 %, Saksan markan 19,7 %, Sveitsin frangin 30,3 % ja ruслан 12,1 %. Ruotsin kruunun myyntikurssi laski 5,9 %. Suomen Pankin noteeraamien valuuttojen myyntikurssit vuosien 1976 ja 1977 lopussa käyvät ilmi seuraavalla sivulla olevasta asetelmasta.

Kotimaisten valuuttamarkkinoiden epävakaisuus voimistui kertomusvuoden lopulla. Tämä johti Suomen Pankin vaihdettavan valuuttavarannon jyrkkään supistumiseen. Kertomusvuoden aikana keskuspankki myi valuuttapankkeille 970 milj. dollaria ja osti niiltä 440 milj. dollaria. Avistavaluutan nettomyynti oli 530 milj. dollaria, josta suurin osa — 309 milj. dollaria — myytiin vuoden viimeisellä neljänneksellä. Ulkomaisen maksuvalmiuden turvaamiseksi Suomen Pankki nosti marraskuun 23 päivänä 100 milj. dollaria ja joulukuun 5 päivänä vielä 200 milj. dollaria käytettävissä olevista luottovaruksista. Kertomusvuoden lopussa Suomen Pankilla oli siten käyttämättömiä luottovaruksia 400 milj. dollarin arvosta.

Valuuttojen myyntikurssit vuosien 1976 ja 1977 lopussa

Valuuttalaji	31. 12. 1976 mk	31. 12. 1977 mk
New York	US \$ ¹ 3.776	4.027
Montreal	C \$ ¹ 3.730	3.680
Lontoo	£ ¹ 6.430	7.680
Tukholma	Skr 91.70	86.30
Oslo	Nkr 73.10	78.50
Kööpenhamina	Dkr 65.50	69.90
Frankfurt a.M.	DM 160.40	192.00
Amsterdam	Hfl 153.80	177.50
Bryssel	FB 10.530 ²	12.320 ²
	10.500 ³	12.320 ³
Zürich	Sfr 154.60	201.50
Pariisi	FF 76.10	86.00
Rooma	Lit 0.432	0.465
Wien	ÖS 22.60	26.70
Lissabon	Esc 12.03	10.15
Madrid	Ptas 5.55	5.02
Tokio	Yen 1.295	1.690
Reykjavik	Ikr 2.00	1.95
Moskova, clearing	Rub ¹ 5.089	5.704

¹ Yhdeltä yksiköltä, muut 100 yksiköltä.

² Kaupallinen kurssi.

³ Ei-kaupallinen kurssi.

Termiinimarkkinat

Termiinikauppojen arvo supistui hieman edellisvuotisesta. Suomen Pankin termiiniostot olivat 260 milj. dollaria ja -myynnit 546 milj. dollaria. Valtaosa termiinisopimuksista tehtiin kuitenkin aikaisemminkin 3—6 kuukauden pituisiksi periodeiksi. Termiinikurssit vaihtelivat huomattavasti. Ne olivat vuositasolle laskettuna 4,5—25,5 % avistakursseja korkeammat. Korkeimmillaan termiinikurssit olivat ennen devalvaatioita ja alimmillaan termiinimarkkinoiden avauduttua devalvaatioiden jälkeen. Joulukuun 30 päivänä kolmen kuukauden asiakastermiinikurssi oli 4.188 markkaa eli vuositasolle laskettuna 17 % avistamyntikurssia korkeampi.

Ruplan termiinikauppojen kokonaismäärä oli 147 milj. ruplaa. Ruplan termiini- ja avistakurssien erot olivat keskimäärin pienemmät kuin dollarin vastaavien kurssien erot.

Kahdenkeskiset maksujärjestelyt

Suomella oli vuoden 1977 päättyessä kahdenkeskiset maksusopimukset kahdeksan sosia-

listisen maan kanssa. Sopimusten mukaan on tilivaluuttana Neuvostoliiton ja Romanian kanssa clearingrupla, Bulgarian, Saksan demokraattisen tasavallan ja Unkarin kanssa clearingdollari sekä Kiinan kansantasavallan kanssa clearingmarkka. Puolan ja Tšekkoslovakian kanssa jatkettiin maksujärjestelyä, jonka mukaisesti tilit pidettiin vapaasti vaihdettavina Yhdysvaltain dollareina. Clearingdollareita myydessä ja ostettaessa noudatettiin edelleenkin Yhdysvaltain dollarin kurssia. Mongolian ja Suomen välisen kauppasopimuksen mukaisesti maiden väliset maksut hoidettiin Suomen Pankissa ja Mongolian keskuspankissa vaihdettavina Yhdysvaltain dollareina pidettävien tilien kautta.

Pitkäaikaiset ulkomaiset pääomanliikkeet

Pitkäaikaisen ulkomaisen pääoman kysyntä uusien investointien rahoittamiseen jäi vuonna 1977 huomattavasti vähäisemmäksi kuin aikaisempina vuosina, koska sekä yksityisen että julkisen sektorin investointiaste oli alhainen. Sen sijaan yritykset pyrkivät rahoittamaan entistä enemmän käyttöpääomaa pitkäaikaisella ulkomaisella pääomalla. Turvatakseen maan

Suomen pitkäaikainen ulkomainen nettovelka 31. 12. 1974—31. 12. 1977

milj. mk

	1974	1975	1976	1977
Pitkäaikainen bruttovelka	12 650	18 902	23 721	30 356
Pitkäaikainen bruttosaatava	2 964	3 459	3 790	4 615
Pitkäaikainen nettovelka	9 686	15 443	19 931	25 741
% BKT:sta markkinahintaan	11.5	15.7	18.2	21.4

luottokelpoisuuden säilymisen Suomen Pankki antoi edelleen pidättyvästi lupia pitkäaikaisen ulkomaisen pääoman tuontiin. Pääoman saataavuus ja luottoehdot kansainvälisillä pääomamarkkinoilla säilyivätkin edelleen hyvinä.

Suomen pitkäaikainen ulkomainen bruttovelka oli vuoden 1977 lopussa 30 356 milj. markkaa, josta Suomen Pankin varantoluotot olivat 1 208 milj. markkaa ja Kansainvälisen Valuuttarahaston ns. öljyluotto 892 milj. markkaa. Lähinnä huhti- ja syyskuun devalvointien aiheuttamien valuuttakurssien muutosten vaikutuksesta bruttovelan saldo nousi vuoden lopussa 2 761 milj. markkaa. Nettomääräisesti pitkäaikaista pääomaa tuotiin 3 912 milj. markkaa, mikä oli 14 % vähemmän kuin edellisellä vuonna.¹

Pitkäaikaisen ulkomaisen bruttovelan valuuttajakaumassa ei tapahtunut suuriakaan muutoksia kertomusvuoden aikana. Vuoden päättyessä bruttovelasta oli 46 % Yhdysvaltojen dollareita, 16 % Saksan markkoja ja 12 % Sveitsin frangeja. Loppuosa jakautui noin 20 valuutan kesken.

Vuonna 1977 pitkäaikaista ulkomaista pääomaa nostettiin 6 734 milj. markkaa, johon sisältyvät valuuttavarannon vahvistamiseksi nostetut 1 242 milj. markan varantoluotot. Pitkäaikaisen bruttovelan kokonaisnostot olivat siten edellisvuotisella tasolla. Hoitomien nousivat 3 228 milj. markasta 5 066 milj. markkaan velkakannan viime vuosien kasvun johdosta. Kuoletusten osuus hoitomien osuudesta oli 2 822 milj. markkaa.

Nostojen jakauma luottotyypeittäin säilyi suurin piirtein samanlaisena kuin vuonna 1976. Rahoituslainojen osuus nostoista oli 70 % eli 4 718 milj. markkaa, tuonti- ja vuokrausluottojen vastaava osuus oli 25 % eli 1 736 milj.

¹ Saldot lasketaan saldopäivämäärän myyntikurssin mukaan. Nostot ja kuoletukset sen sijaan lasketaan kuukausittain laskettujen myyntikurssin keskiarvojen mukaan.

markkaa ja suorien sijoitusten 5 % eli 251 milj. markkaa.

Rahoituslainojen nostoista yksittäisvelkakirjalainojen osuus oli 60 % eli 2 810 milj. markkaa, joista varantoluottoja 1 242 milj. markkaa, ja joukkovelkakirjalainojen osuus 40 % eli 1 908 milj. markkaa. Ulkomailta laskettiin liikkeeseen 9 suomalaista obligaatiolainaa, vasta-arvoltaan yhteensä 1 011 milj. markkaa:

Enso-Gutzeit Oy	30 milj. \$
Imatran Voima Oy	25 milj. EUA
Outokumpu Oy	50 milj. Sfr
Rauma-Repola Oy	20 milj. Sfr
Suomen valtio	10 000 milj. yen
Suomen valtio	80 milj. Sfr
Suomen valtio	50 milj. \$
Teollistamisrahasto Oy	25 milj. \$
Teollistamisrahasto Oy	20 milj. Sfr

Vuonna 1976 liikkeeseen laskettuja obligatiolainoja oli myös 9 ja niiden yhteissumma vasta-arvoltaan oli lähes sama. Obligaatiolainojen lisäksi laskettiin vuonna 1977 liikkeeseen 2 suomalaista debentuurilainaa, yhteismäärältään 242 milj. markkaa: Kansallis-Osake-Pankki 30 milj. dollaria ja Suomen Yhdyspankki Oy 30 milj. dollaria.

Tuonti- ja vuokrausluottojen nostot pysyivät edellisvuotisella tasolla, koska Suomen Pankki myönsi edellisen vuoden tapaan erittäin niukasti lupia tuontiluottoihin.

Suorat sijoitukset Suomeen vähenivät jonkin verran edellisvuotisista. Sijoituspääoman nettotuonti oli viime vuonna 188 milj. markkaa. Sen sijaan osinkojen ja korkojen siirrot ulkomaille nousivat 219 milj. markkaan edellisen vuoden 131 milj. markasta.

Suomen pitkäaikainen ulkomainen bruttosaatava kasvoi 825 milj. markkaa ja oli vuoden 1977 lopussa 4 615 milj. markkaa. Pitkäaikaisia vientiluottoja nostettiin vuonna 1977 noin 783 milj. markkaa, mikä oli 23 % enemmän kuin edellisellä vuonna. Sen sijaan kehitysluot-

toja nostettiin 35 % vähemmän kuin edellisellä vuonna.

Suomalaisten yritysten sijoitukset ulkomaille kasvoivat. Sijoituspääoman nettovienti oli 293 milj. markkaa, kun se vuotta aikaisemmin oli 118 milj. markkaa. Korkojen ja osinkojen siirrot Suomeen olivat 6 milj. markkaa.

Edellä olevasta asetelmasta näkyy, että Suomen pitkäaikainen ulkomainen nettovelka oli vuoden 1977 lopussa 25 741 milj. markkaa. Kasvusta lähes puolet johtui valuuttakurssien muutoksista. Pitkäaikaisen ulkomaisen nettovelan osuus markkinahintaisesta bruttokansantuotteesta on asetelman mukaan lähes kaksinkertaistunut vuosina 1975—1977.

Suomen Pankin tase ja tuloslaskelma

Seuraavassa selvitetään aluksi Suomen Pankin saamisten ja velkojen kehitystä sektoreittain kertomusvuoden aikana. Sen jälkeen tarkastellaan liikkeessä olevaa rahaa ja talletustodistuksia sekä setelinanto-oikeutta ja sen käyttöä. Lopuksi selostetaan Suomen Pankin tilinpäätöstä taseen ja tuloslaskelman perusteella.

Ulkomaat

Suomen Pankin ulkomaiset tilit kehittyivät kertomusvuonna seuraavasti:

Ulkomaiset tilit

milj. mk

	31. 12. 1976	31. 12. 1977	Muutos
Kulta	121	133	+ 12
Erityiset nosto-oikeudet	236	204	— 32
Kultaosuus Kansainvälisessä Valuuttarahastossa	—	—	—
Vaihdeettavat valuutat	1 004	1 265	+ 261
Sidotut valuutat	440	537	+ 97
Kulta ja valuuttasaamiset	1 801	2 139	+ 338
Ulkomaiset vekselit	436	488	+ 52
Ulkomaiset joukkovelkakirjat	397	543	+ 146
Markkaosuus Kansainvälisessä Valuuttarahastossa	827	928	+ 101
Muut ulkomaiset saamiset	1 660	1 959	+ 299
Ulkomaiset saamiset yhteensä	3 461	4 098	+ 637
Vaihdettavat tilit	50	53	+ 3
Sidotut tilit	51	41	— 10
Valuuttavelat	101	94	— 7
Kansainvälisen Valuuttarahaston markkatilit ..	1 665	1 838	+ 173
Osoitetut erityiset nosto-oikeudet	258	300	+ 42
Määräaikaiset velat	—	1 309	+ 1 309
Muut ulkomaiset velat	1 923	3 447	+ 1 524
Ulkomaiset velat yhteensä	2 024	3 541	+ 1 517
Ulkomaiset nettosaamiset	1 437	557	— 880

Suomen Pankin vaihdettava valuuttavaranto kasvoi 238 milj. markkaa ja oli vuoden päättyessä 1 549 milj. markkaa. Vaihdettavaan varantoon laskettavista saamisista kultavaranto

nousi 12 milj. markkaa Suomen Pankin Kansainväliseltä Valuuttarahastolta suorittamien kultaostojen takia, erityiset nosto-oikeudet supistuivat 32 milj. markkaa Kansainväliselle Va-

luuttarahastolle maksettujen korkojen ja palkkioiden vuoksi ja vaihdettavat valuutat lisääntyivät 261 milj. markkaa. Varantoa laskettaessa huomioon otettavat valuuttavelat kasvoivat 3 milj. markkaa. Vaihdettavan varannon tukemiseksi Suomen Pankki nosti vuoden loppupuolella ulkomaisia luottovaruksia yhteensä 300 milj. Yhdysvaltain dollarin eli noin 1 200 milj. markan arvosta.

Suomen Pankin sidottu valuuttavaranto nousi 107 milj. markkaa ja oli vuoden lopussa 496 milj. markkaa. Varantoon luettavat sidotut valuuttasaamiset kasvoivat 97 milj. markkaa ja sidotut valuuttavelat supistuivat 10 milj. markkaa.

Suomen Pankin muut ulkomaiset saamiset lisääntyivät 299 milj. markkaa 1 959 milj. markkaan. Niistä ulkomaiset joukkovelkakirjat kasvoivat 146 milj. markkaa, ulkomaiset vekselit 52 milj. markkaa ja markkaosuus Kansainvälisessä Valuuttarahastossa 101 milj. markkaa. Suomen Pankin muut ulkomaiset velat kasvoi-

vat 1 524 milj. markkaa 3 447 milj. markkaan. Näistä Kansainvälisen Valuuttarahaston markkatilit lisääntyivät 173 milj. markkaa ja osoitetut erityiset nosto-oikeudet 42 milj. markkaa. Lisäksi määräaikaiset velat, joita vuoden alussa ei ollut lainkaan, olivat vuoden lopussa 1 309 milj. markkaa pääasiassa edellä mainittujen luottovarausten nostojen takia. Kansainvälistä Valuuttarahastoa koskevien tase-erien kasvu johtui uudesta kirjaustavasta, johon tilinpäätöksen yhteydessä siirryttiin.

Suomen Pankin ulkomaiset nettosaamiset supistuivat 880 milj. markkaa, sillä ulkomaiset velat kasvoivat 1 517 milj. markkaa ja ulkomaiset saamiset 637 milj. markkaa. Ulkomaiset nettosaamiset olivat vuoden lopussa 557 milj. markkaa.

Rahoituslaitokset

Suomen Pankin asemaa rahoituslaitoksiin nähden kuvaa seuraava asetelma:

Rahoituslaitosten tilit

milj. mk

	31. 12. 1976	31. 12. 1977	Muutos
Liikepankkien shekkilit	174	110	— 64
Diskonttatut vekselit	2 920	3 091	+ 171
Joukkovelkakirjat	332	354	+ 22
Päiväluotot	1 204	1 804	+ 600
Muut	44	61	+ 17
Saamiset rahoituslaitoksilta	4 674	5 420	+ 746
Postipankin shekkilit	2	1	— 1
Liikepankkien shekkilit	2	3	+ 1
Päivätalletukset	1 137	850	— 287
Pääomantuontitalletukset	—	246	+ 246
Muut	2	94	+ 92
Velat rahoituslaitoksille	1 143	1 194	+ 51
Nettosaamiset rahoituslaitoksilta	3 531	4 226	+ 695

Saamiset rahoituslaitoksilta lisääntyivät 746 milj. markkaa. Liikepankkien keskuspankkiluoto, johon luetaan liikepankkien Suomen Pankissa diskonttaamat vekselit, liikepankkien shekkilivelka Suomen Pankille sekä vähennyseränä liikepankkien shekkilisaatava Suomen Pankilta, kasvoi 106 milj. markkaa. Liikepankkien

koko keskuspankkirahoitus, johon kuuluvat keskuspankkiluoton lisäksi liikepankkien päiväluotot ja obligaatioiden termiinkaupat sekä vähennyseränä liikepankkien päivätalletukset, kasvoi 748 milj. markkaa ja oli vuoden lopussa 5 032 milj. markkaa. Siitä oli peruskiintiöiden alaista keskuspankkiluottoa 3 198 milj. markkaa, net-

tomääräistä päiväluottoa 1 794 milj. markkaa sekä obligaatioiden termiinkauppoja 40 milj. markkaa. Liikepankeilla oli vuoden lopussa päiväluottoja Suomen Pankin päiväluottomarkkinoilta 1 804 milj. markkaa, mikä oli 600 milj. markkaa enemmän kuin edellisen vuoden lopussa. Suomen Pankki oli vuoden 1977 viimeisenä päivänä sijoittanut luottojen kysynnän kattamiseksi päiväluottomarkkinoille 954 milj. markkaa. Muut saamiset rahoituslaitoksilta lisääntyivät 17 milj. markkaa. Niihin sisältyvät muun muassa konttorien matkalla olevat shekit ja pankkivekselit sekä factoring-vientivekselit.

Suomen Pankin velat rahoituslaitoksille kasvoivat yhteismäärältään 51 milj. markkaa. Veloista pankkien päivätalletukset supistuivat 287 milj. markkaa 850 milj. markkaan. Uutena eränä taseeseen merkityt rahoituslaitosten pääomantuontitalletukset olivat vuoden päättyessä 246 milj. markkaa. Muut velat rahoituslaitoksille, joihin sisältyvät Mortgage Bank of Finland Oy:n shekkitili sekä eräiden rahoituslaitosten kotimaiset valuuttatilit, kasvoivat 92 milj. markkaa.

Julkisen sektorin tilit milj. mk

	31. 12. 1976	31. 12. 1977	Muutos
Joukkovelkakirjat	67	60	— 7
Valtion metallirahavastuu	279	304	+ 25
Muut	101	27	— 74
Saamiset julkiselta sektorilta	447	391	— 56
Shekkitilit	2	2	—
Suhdannerahastotalletukset	59	36	— 23
Pääomantuontitalletukset	—	287	+ 287
Tuontitalletukset	973	—	— 973
Muut	99	3	— 96
Velat julkiselle sektorille	1 133	328	— 805
Nettosaamiset julkiselta sektorilta	— 686	63	+ 749

Saamiset julkiselta sektorilta supistuivat 56 milj. markkaa. Supistuminen aiheutui joukkovelkakirjojen ja muiden saamisten pienemmisestä, sillä valtion metallirahavastuu kasvoi 25 milj. markkaa. Velat julkiselle sektorille vähenivät 805 milj. markkaa. Niistä tuontitalletukset, joita vuoden alussa oli 973 milj. markkaa, nostettiin vuoden 1977 aikana kokonaan.

Suomen Pankin nettosaamiset rahoituslaitoksilta kasvoivat 695 milj. markkaa ja olivat 4 226 milj. markkaa vuoden päättyessä.

Rahoituslaitosten keskuspankkiasemaa tarkasteltaessa on saamisten ja velkojen lisäksi otettava huomioon vastuut, jotka ovat syntyneet eri rahoitusjärjestelyjen yhteydessä. Suomen Pankin ostamia vekseleitä, joiden maksamisesta pankit ovat vastuussa, ovat uusvientivekselit sekä vientivekselit. Näistä viimeksi mainitut ovat tase-erässä "ulkomaiset vekselit". Vastuisiin kuuluvat myös kotimaisten toimitusten rahoitusjärjestelyyn liittyvät luotot, joilla on asianomaisen pankin takuu. Vuoden päättyessä edellä mainittujen vastuiden yhteismäärä oli noin 1 400 milj. markkaa.

Julkisen sektorin tilit

Seuraavasta asetelmasta käy ilmi Suomen Pankin ja julkisen sektorin välisten tilien kehitys:

Valtion suhdannerahastotalletukset supistuivat 59 milj. markasta 36 milj. markkaan. Suhdannerahastotalletuksille hyvitetiin korkoa 2 milj. markkaa vuoden lopussa. Uutena eränä taseeseen merkityt julkisen sektorin pääomantuontitalletukset olivat vuoden päättyessä 287 milj. markkaa.

Lähinnä tuontitalletusten purkautumisen

vuoksi Suomen Pankin nettoasema julkiseen sektoriin nähden muuttui 686 milj. markan nettovelasta vuoden 1976 lopussa 63 milj. markan nettosaamiseksi vuoden 1977 lopussa eli 749 milj. markkaa.

Yritykset

Suomen Pankin asema yrityksiin nähden kehittyi seuraavasti:

Yritysten tilit milj. mk	Yritykset		Muutos
	31. 12. 1976	31. 12. 1977	
Uusvientivekselit	165	194	+ 29
Kotimaisten toimitusten rahoitus	554	714	+ 160
Joukkovelkakirjat	198	214	+ 16
Muut	483	294	— 189
Saamiset yrityksiltä	1 400	1 416	+ 16
Investointitalletukset	58	35	— 23
Pääomantuontitalletukset	242	181	— 61
Tuontimaksutalletukset	6	19	+ 13
Muut	2	7	+ 5
Velat yrityksille	308	242	— 66
Nettosaamiset yrityksiltä	1 092	1 174	+ 82

Suomen Pankin saamiset yrityksiltä lisääntyivät 16 milj. markkaa. Näistä uusvientivekselit kasvoivat 29 milj. markkaa ja kotimaisten toimitusten rahoitus 160 milj. markkaa. Muista saamisista tilapäiset erityisrahoitusjärjestelyt supistuivat 193 milj. markkaa. Antolainaus yrityksille oli vuoden päättyessä 1 202 milj. markkaa. Tästä luottokannasta uusvientivekselien osuus oli 194 milj. markkaa, kotimaisten toimitusten rahoitusluottojen Suomen Pankin rahoitusosuus 714 milj. markkaa ja tilapäisten erityisrahoitusjärjestelyjen 247 milj. markkaa. Pankin hallussa olevien yritysten liikkeeseen laskemien joukkovelkakirjojen määrä kasvoi 16 milj. markkaa.

Velat yrityksille supistuivat 66 milj. markkaa. Veloista suurin osa oli pääomantuontitalletuksia, joiden määrä aleni 61 milj. markkaa 181 milj. markkaan. Valtioneuvoston päätöksen perusteella yritykset käyttivät tekemiään investointitalletuksia nettomääräisesti 23 milj. mark-

kaa, joten niitä oli vuoden vaihteessa 35 milj. markkaa.

Liikkeessä oleva raha ja talletustodistukset

Liikkeessä olevan rahan määrä kasvoi 282 milj. markkaa ja oli vuoden lopussa 3 167 milj. markkaa. Lisäyksestä oli setelistön osuus 257 milj. markkaa ja metallirahan 25 milj. markkaa. Lisäksi tase-erään "muut velat" sisältyi vanhan rahayksikön määräisiä seteleitä 9 milj. markkaa. Talletustodistukset, joita vuoden alussa ei ollut liikkeessä lainkaan, olivat vuoden lopussa 200 milj. markkaa.

Suomen Pankin nettotase

Suomen Pankin taseen eri sektoreiden kehitys on esitetty yhteenvetona oheisessa nettotaseasetelmassa. Rahoituslaitossektoria ei ole